

La Parròquia de Santa Maria, propietària del Cementiri de Mataró, l'ha cedit recentment a l'Ajuntament de la Ciutat.

El fet ens dona l'oportunitat de plantejar la petita història dels cementiris mataronins.

ELS CEMENTIRIS DE MATARÓ (1)

El nucli del Mataró medieval s'origina a l'entorn de l'església i parròquia de Santa Maria i, a l'empara de la mateixa, neix paral·lelament, el primer cementiri de la població, el Fossar parroquial. També posseeixen fossar les altres esglésies o ermites del terme; els enterraments es fan als fossars o bé a l'interior de les esglésies.

L'origen d'aquests fossars no és pas documentat. La major part arrenquen de l'època romana, com ho demostren les excavacions fetes en els seus recintes, cosa no pas estranya, ja que normalment les antigues esglésies o ermites són edificades sobre assentaments romans o, fins i tot, més antics. Amb successives ampliacions i modificacions perduren tots ells fins ben entrat el segle XIX. A part del fossar parroquial de Santa Maria coneixem l'existència del fossar parroquial de Sant Martí de Mata i del fossar de Sant Miquel de Mata, l'únic que ha perdurat i que existeix en el dia d'avui.

L'església gòtica de Santa Maria, edificada al segle XV, conté sepultures gremials i familiars en el seu interior. També posseeixen sepultures les noves esglésies dels convents de la ciutat, Carmelites, Tereses, Caputxins, Caputxines i Escolapis, edificades als segles XVI, XVII i XVIII. L'església actual de Santa Maria, construïda a partir del 1675, a més a més de les sepultures ja existents en l'església gòtica —la nova església és ampliació en llargària i volum de l'antiga— incorpora igualment gran quantitat de noves tombes en el seu interior. També hi ha tombes a l'església de l'Hospital (segle XVIII) institució que, per altra part, posseeix fossar propi, anex a l'edifici (2). Tenim constància també d'enterraments fets a l'antic hospital, situat a la Riera, i convertit posteriorment en Casa de la Ciutat (3).

Per les anotacions fetes als Llibres de Funerària —es conserven encara que no tots, des del 1602— i als Llibres d'Òbits —sèrie completa des del 1716 (4)— coneixem les característiques dels enterraments d'aquelles èpoques i els llocs de sepultura dels difunts mataronins. No tenim dades anteriors.

Els enterraments, en la part que podríem dir-ne cívico-religiosa, es feien ja aleshores de la mateixa manera que, amb petites modificacions, va arribar fins als anys seixanta de l'actual segle. Tocs de campana, processó a la casa mortuòria, absoluta, trasllat del difunt a l'església, funeral amb o sense ofici, i enterrament al fossar o bé en una de les tombes o vasos existents en una de les esglésies. Segons una anotació del primer *Llibre dels òbits y funeràries y cantars de la Sglésia Parroquial de Santa Maria de Mataró* les categories dels enterraments, segons la major o menor participació de la Comunitat de Preveres, eren aleshores les següents: Doble, semi-doble, doble "amb eixida", semi-doble "amb eixida", de "cos present" doble, de "cos present" semi-doble, d'albat amb ofici i d'albat sense ofici (5). Els enterraments gratuïts eren "*amore Dei*", per amor de Déu. S'ha de fer constar la gran quantitat d'albats, defuncions de menors, que succeïen en aquelles èpoques.

Durant el segle XVII, els enterraments es fan principalment a l'església de Santa Maria, o al seu fossar, que fins i tot ha d'ampliar-se a partir del 1685 (6), encara que, com ja s'ha dit, també hi ha constància d'algun enterrament "*en lo espital*" i d'altres a l'església del Convent de Sant Josep i a Mata. Però els Llibres de Funerària, molt concrets en esmentar les dades dels difunts, poques vegades especifiquen el lloc d'enterrament.

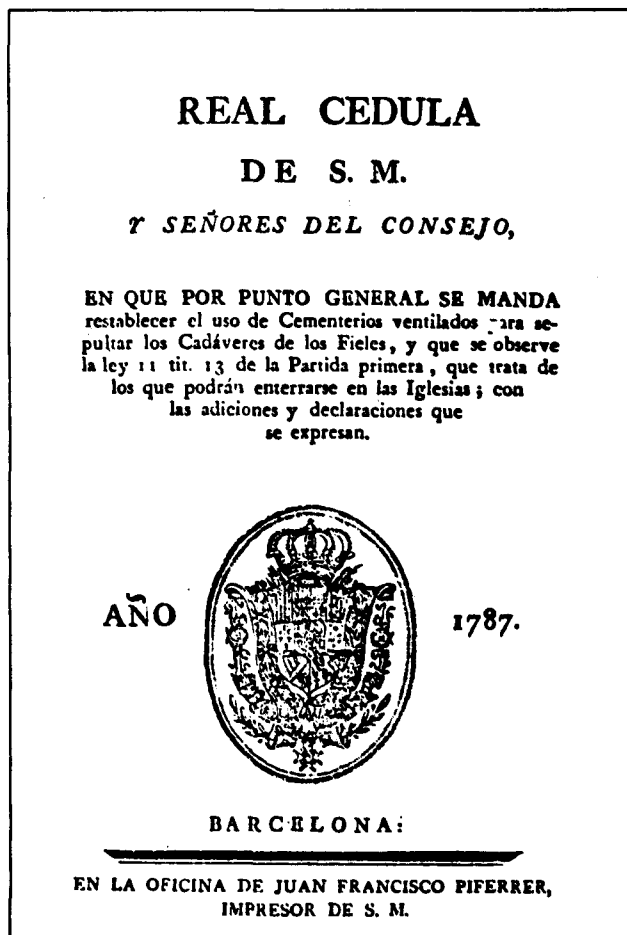
L'any 1652 es declara el còlera "morbo" a Mataró. L'anotació de la primera persona que "morí de contagi" és del 7 de febrer i encara que per l'abril els Srs. Jurats del Consell de la Universitat fan celebrar un ofici a Sant Roc "en acció de gràcies de ser tornats a la Vila per haver cessat lo contagi" aquest es torna a produir pel setembre i perdura almenys fins el febrer del 1653 (7). La presència de la pesta determina l'inici del Cementiri de "la Morberia", al Mas Pongem, on s'enterren els "empestats".

Als inicis del segle XVIII els enterraments continuen fent-se majoritàriament al fossar i a l'església de Santa Maria. Se'n fan també en "lo cementiri" de l'Hospital, a Sant Josep, a les Tereses, a Mata. Amb el transcurs dels anys s'abandona progressivament el fossar i a finals de segle són gairebé tots a l'església de Santa Maria. L'any 1803, d'un total de 244 òbits registrats, 226 són enterraments fets "en la parroquial iglesia de Santa Maria"; dels divuit restants només un correspon a "lo cementiri de dita Parròquia", quatre són a "lo cementiri de la present ciutat" —sense cap més precisió—, un a la Morberia, cinc a Sant Josep, quatre a l'Hospital i tres als Escolapis. L'any 1804 ja no hi ha registrat cap enterrament als antics fossars o cementiris de la ciutat (8).

La Junta d'Obra de Santa Maria, presidida pel Rector de la Parròquia i formada per quatre persones, dites "Obrers", nomenades per l'Ajuntament, i normalment vinculades amb el mateix —va ser de patronat municipal fins l'any 1872, en què l'Ajuntament va renunciar al patronatge (9)— té cura dels enterraments i cobra drets en tots els casos, fins i tot en aquells enterraments que no es fan a Santa Maria. Només queden exceptuats de pagar els que són "amore Dei". L'Obra té llogats els enterraments i s'ocupa de tot el que fa referència a les tombes i als fossars parroquials. Té cura de les obres de l'església —d'aquí ve el nom d'Obra i d'Obrers— de les reparacions i del manteniment. Actua com a veritable propietària de la fàbrica de l'església, pactant i establint convenis amb l'Ajuntament, amb les diferents confraries o administracions de la casa, amb la Comunitat de Preveres i amb el mateix Rector. Té l'obligació de tenir en bon estat la roba i els ornaments de la Sagristia. S'ocupa de la neteja de l'església, de les campanes i del campaner, de l'orgue i del seu manxaire, que habita en una casa pròpia de l'Obra a l'hort de Cal Picaire, avui hort del Campaner. Un dels enterraments viu també en una altra casa de l'Obra, al Fossar Gran, que a més serveix de magatzem; aquesta casa, ja ben entrat el segle XIX s'anomenarà Can Ximac, perquè l'habitarà l'enterrament Ximac i la seva família.

Els drets d'enterrament són la font principal d'ingressos de la Junta d'Obra i aquest fet determinarà especialment el seu protagonisme en totes les gestions que es faran en la primera meitat del segle XIX per a l'elecció i futura construcció d'un nou cementiri a Mataró.

Com ja s'ha manifestat, a finals del segle XVIII, la major part dels enterraments de Mataró són a l'interior de les esglésies. El mateix fet es produeix a les poblacions més importants del Principat i de l'Estat Espanyol. I inevitablement es produeixen problemes de sanitat. L'any 1787 el rei Carles III dicta una Reial Cèdula "en que por punto general se manda restablecer el uso de Cementerios ventilados para sepultar los Cadáveres de los Fieles". Ho fa —ho diu la mateixa Reial Cèdula— considerant l'epidèmia experimentada "en la Villa de Pasage, Provincia de Guipúzcoa, el año de mil setecientos ochenta y uno, causada por el bedor intolerable que se sentía en la Iglesia Parroquial de la multitud de cadáveres enterrados en ella" i també "con motivo de las epidemias padecidas en varias Provincias del Reyno, y la memoria de otros (sucesos) anteriores más destructivos". La Reial Cèdula prohibeix els enterra-

REAL CEDULA sobre cementiris de l'any 1787, impresa a Barcelona per Joan Francesc Piferrer. Museu Arxiu de Santa Maria.

ments en les esglésies i obliga a la construcció de nous cementiris ventilats fora de les poblacions, a més d'indicar la manera de fer-los i la seva possible financiació; les autoritats civils i eclesiàstiques, de comú acord, hauran de determinar quines seran les poblacions que hauran de construir immediatament nous cementiris, "*comenzando por los Lugares en que haya o hubiere habido epidemias, o estuviesen más expuestos á ellas, siguiendo por los más populosos, y por las Parroquias de mayores Feligresías, en que sean más frecuentes los Entierros, y continuándose después por los demás*" (10). El bisbe de Barcelona Gavino de Valladares y Mesía fa saber el contingut de la Reial Cèdula a totes les Parròquies i Comunitats Religioses del Bisbat (11).

La qüestió torna a plantejar-se molt seriosament l'any 1804, a partir de noves epidèmies, i llavors s'anomenen "ministres" perquè s'ocupin en cada Bisbat de la construcció urgent dels nous cementiris. Amb data 28 de juny es dicten unes regles molt concretes per a aquest fi. Al Bisbat de Barcelona serà comissionat el Sr. Bernardo Riega qui, pel setembre del 1805, a través del Caballero Gobernador del Corregiment de Mataró, Anton de Coupigny, es dirigeix al rector de Santa Maria Francesc de Verneda, demanant-li que col·labori en la construcció del nou cementiri "*extra-muros*" de la població; aquest li contesta que sempre que se li proporcionin els mitjans econòmics indispensables estarà disposat a fer-ho. El comissionat Bernardo de Riega insisteix novament al Corregidor dient que "*no cree que la imposibilidad de medios impedirá la construcción del cementerio que debe hacerse en esta Ciudad*" i que espera que s'executi l'obra "*sin demora alguna*" del "*zelo y justificación*" del Corregidor i del Rector, i que "*en el interín se vayan enterrando los cadáveres en el cementerio que está extra-muros de esta Ciudad*", o sigui a la Morberia. El Rector Francesc de Verneda no ho veu pas clar, contesta al Corregidor que com que a Mataró en principi no hi ha problemes i que posseeix el cementiri de la Morberia, fora de la ciutat i apte per a qualsevol contingència, ja es compleix la Reial Cèdula del 1787, al marge que amb temps i mitjans es localitzi i construeixi un nou cementiri. Els problemes que es presenten a Mataró deuen ser generals per tal com una nova ordre, data 17 d'octubre del 1805, precisa que en aquells pobles on hi hagi un cementiri provisional és obligat de fer-hi tots els enterraments, sense excepció, fins que s'hagin establert definitivament els permanents (12).

Tot i amb això, durant els anys 1805, 1806 i 1807 els enterraments continuen fent-se a les esglésies de la població i al cementiri de Mata. El 4

de juliol del 1806 és beneït el cementiri de Sant Miquel de Mata, probablement aleshores ampliat (13).

L'any 1808 es manté l'antic costum, si exceptuem l'enterrament fet a la Morberia de vint-i-cinc, dels vint-i-sis morts "*de mort violenta per la invasió de les tropes franceses*" el dia de Corpus, 16 de juny (14).

La Guerra del Francès canvia però l'antic estat de coses. L'any 1807 el *Llibre d'Òbits* anota 235 defuncions, xifra semblant a la dels anys anteriors. Els anys següents la xifra s'incrementa en gran manera. L'any 1808 hi ha anotades 450 defuncions, 781 l'any 1809 i 599 l'any 1810. El 7 d'agost del 1809 la Junta de Govern de la Ciutat de Mataró, creada pel juny del 1808 per les circumstàncies de la guerra, demana a la Junta d'Obra que "*procure este cuerpo que de hoy en adelante no se entierre cadáver alguno en el Cementerio de esta Parroquia, si que se conduzcan en el de la Morberia que existe "extra muros" de la presente Ciudad*"; la Junta d'Obra, l'endemà contesta i afirma que, per a prevenir qualsevol contagi, ha donat les ordres corresponents perquè així es faci i que, a més a més s'enterrin a una profunditat de sis pams, i que les sepultures de l'església es tapin amb guix i no amb cendra. Les anotacions del *Llibre d'Òbits* indiquen que a primers de setembre es comença a enterrar a la Morberia, ultra de les esglésies. A finals d'any, però, es torna a enterrar als fossars parroquials, probablement per no reunir cap condició el cementiri de la Morberia.

Pels mesos d'abril i maig del 1810 es registra un gran increment de malalties en la població. S'atribueix en part al fet de fer-se els enterraments a les esglésies. Segons l'Economista de Santa Maria Dr. Pau Sanmartí "*en un mes y medio habían fallecido siete Presbíteros Residentes de la misma y la mayor parte de los restantes estaban gravemente enfermos, (por ello) providenció que se purificara el aire del recinto de la Yglesia por medio de fumigaciones aromáticas*" (15). La causa era perfectament possible. Dels 781 difunts registrats l'any 1809, 695 van ser enterrats a l'església de Santa Maria, i encara dos més a la Cripta dels Dolors. Fins a finals d'abril del 1810 hi són enterrats a més 208 altres cadàvers i 4 als Dolors. La situació evidentment era insostenible.

El 30 d'abril del 1810 deixa d'enterrar-se definitivament a Santa Maria i a les altres esglésies de la Ciutat. La norma només es trencarà alguna vegada, per circumstàncies excepcionals i per curt temps. Els enterraments es fan gairebé tots a la Morberia. El 19 d'agost mor el Governador de la

Ciutat Anton de Coupigny de Louverbal i hi és enterrat. Com a nota curiosa s'ha de fer constar que a partir d'aquest moment es fan alguns enterraments en esglésies de poblacions veïnes, on encara no s'havia prohibit d'enterrar.

Però el cementiri de la Morberia és petit i no reuneix condicions. Immediatament la Junta d'Obra fa gestions per a eixamplar-lo. S'aconsegueix l'autorització de l'Alcalde Major Salvador de Arnaldo, però s'hi oposa el Governador, que creu que no pot ser cementiri definitiu de la Ciutat per no ser prou ventilat; voldria que fos en un lloc més allunyat de la població —La Morberia és tocant gairebé al Camí Fondo i al Convent de Monges Caputxines— i s'ofereix per assenyalar el lloc definitiu, cosa que de moment no es porta a terme. De totes maneres la mateixa Junta d'Obra amb data 14 d'octubre del 1811 sol·licita i obté llicència per a construir dues sepultures a la Morberia i de tancar el terreny *“de modo que los cadáveres queden decentemente colocados y defendidos de la invasión de los irracionales”* (16).

L'anterior llicència no resol pas els problemes. De moment ni es construeixen les sepultures, ni es tanca el terreny. I es resol de fer un altre cementiri. El lloc elegit —no sabem en funció de què ni com, encara que és aprovat per la Junta Superior de Sanitat del Principat— és una vinya situada sobre l'ermita de Sant Simó, propietat del Sr. Magí Anton de Vilallonga. Del *Llibre de Notes en que és bé posar lo que ocorre per la pràctica de lo venider*, copiem l'anotació corresponent a la benedicció d'aquest nou cementiri. *“Lo dia 28 de febrer de 1812 lo infrascrit Ecònomo junt ab lo Reverent Clero de esta Iglesia Parroquial anà en Professó acompanyant un Albat, lo nom del qual era Theresa Barnils, (sens distribució alguna, si sols Amore Dei) al Camp o Viña situada sobre la Ermita de Sant Simon, lo Dueño de la qual era lo Sr. Magí Anton de Vilallonga, per benehir dit Camp o Viña per servir de Cementiri en avant, quedant desde luego privat lo enterrar al precedent Cementiri, vulgo Morboria, com aixís ho disposa la Junta de la Ciutat present y seguint la determinació del Real Acuerdo, y al arribar al dit Camp o Viña, antes de passar al enterro del cadàver o albat que acompanyaba lo Ecònomo y clero predits, se practicà la benedicció de dit Camp o Viña ab la intenció de benehir lo terreno desde los quatre pals que se fixaren fins a tot lo restant de dit Camp, situat a la part de la Ciutat, tot lo que se feu observant-se las Ceremonias del Ritual Romà ab la deguda llicència del M. Il·tre. Sr. Vicari General de est Bisbat lo Dr. Pere Joaquim de Broto, y acabada la benedicció se enterrà immediatament lo cadàver del mencionat Albat, donant-se princi-*

pi a lo determinat per la Junta y se retornà lo Ecònomo y Clero ab professó a la Iglesia Parroquial. Y per a que tot consti fas la present en Mataró 28 febrer 1812”. Segueix la següent nota *“Desde 28 febrer fins a 25 agost 1812 se prohibí enterrar a la Morbaria per rahó de no haver-hi sepultures construïdes”*. De fet, però, des del 31 de juliol, es torna a enterrar a la Morberia per indicació de la Junta Benèfica de la Ciutat de Mataró, la qual nomena comissionats per a demanar autorització de construir-hi sepultures al Comandant francès del Fort dels Caputxins (17). Mataró era ciutat ocupada des del 29 de gener d'aquest any; ho seria fins els darrers dies de gener del 1814.

La mateixa Junta Benèfica resol amb data 9 d'agost que *“los cadaveres de quantos sugetos mueran en los Hospitales de esta ciudad”* siguin enterrats en l'hort de l'ermita de Sant Simó i terreny immediat a ella, *“como propio de este común”* (18).

A partir del 31 de juliol del 1812 es construeixen sepultures a La Morberia. El ja indicat *Llibre de Notes* ho explica. *“Lo dia vint y cinch de agost de 1812 se enterrà lo cadàver de Joan Cirera en una de las cinch sepulturas primeras que ha construït la Obra de esta Iglesia en la Morboria, advertint que per no estar encara del tot cobertas ditas sepulturas, fou sepultat dit cadàver baix la terra del paviment de una de ellas, y en lo dia primer de setembre de dit any se trasladà lo cadàver de Francesch Bigay, alias Tecla, del terreno de la Morboria a una de las sepulturas referidas, y fou la primera venint dels Caputxins y aixís qui fou lo primer cadàver enterrat en ditas sepulturas fou lo de Joan Cirera pero lo primer de estar las sepulturas cobertas fou lo dit Bigay. Mataró 1er. setembre 1812. Pau Sanmartí Ecònomo”*. La Junta d'Obra de Santa Maria és autoritzada a cobrar drets d'enterrament a La Morberia en funció d'haver construït les sepultures. Resta pràcticament abandonat el Cementiri de Sant Simó i els enterraments es faran pràcticament tots a la Morberia durant els anys següents, fins al març del 1817.

Una vegada ja construïdes les sepultures a la Morberia, la Junta d'Obra fa tota mena de gestions per a aconseguir que el cementiri sigui assenyalat com a cementiri definitiu de la Ciutat. Però no ho aconseguirà.

Pel febrer del 1816 el Rector de Santa Maria, Dr. Marià Sanabre, és comissionat pel Bisbat per a col·laborar amb el Corregidor, Baró de la Barre, per a assenyalar el nou cementiri de la Ciutat. Però el Corregidor després d'haver examinat el

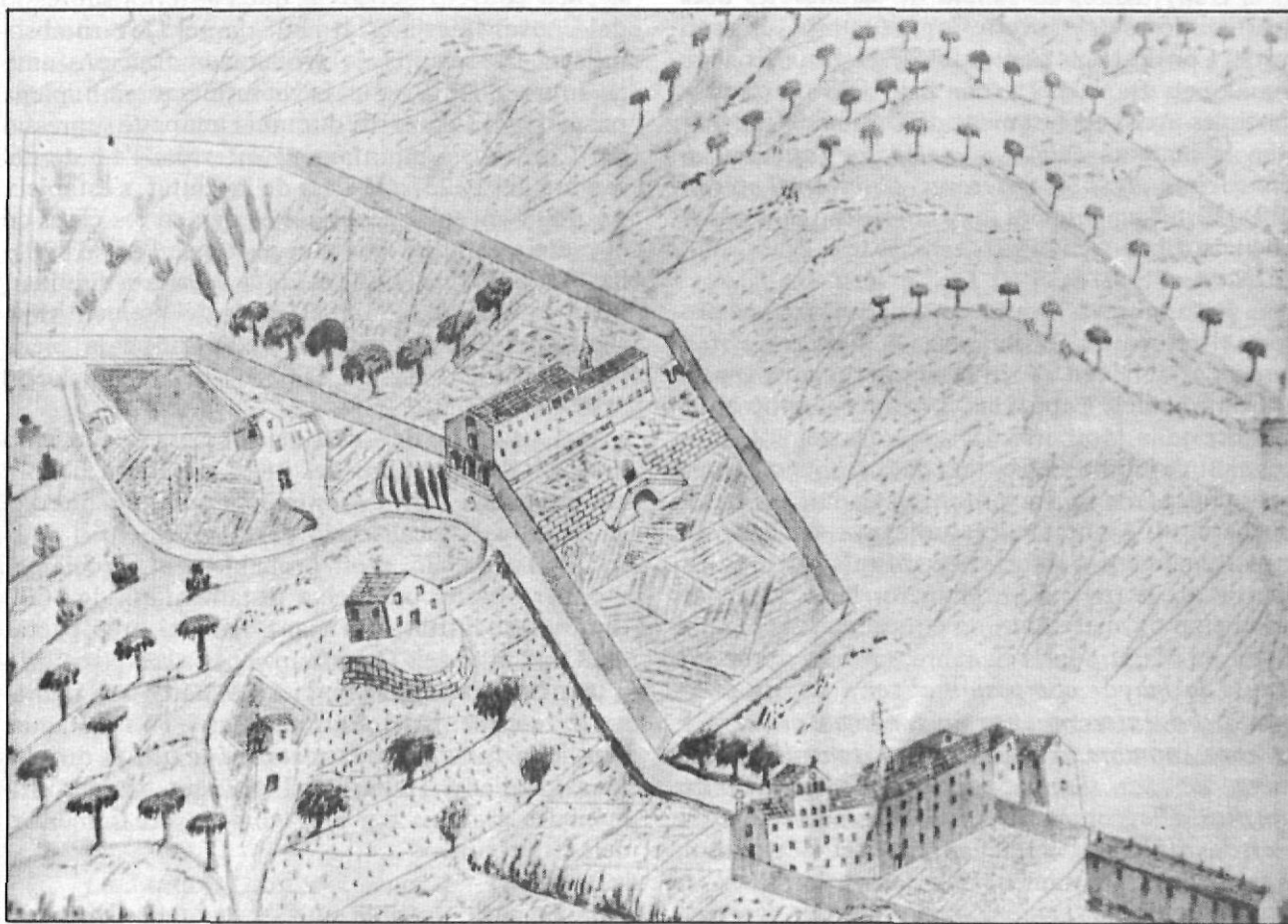
terreny de l'antic Cementiri de Sant Simó i altres terrenys del terme "con intervención de los Doctores en Medicina José Calasanz Tuñí, Galderich Darneus y Pedro Rabassa, y de los Arquitectos Félix y Desiderio Puig, con el fin de ver el terreno que se considerase más a propósito para dicho cementerio, y se vió serlo la cumbre del Huerto de la parte de arriba del Convento de Padres Capuchinos de esta Ciudad, por ser parage muy elevado, ventilado, llano su pavimento y de calidad servible y por lo tanto no perjudicial a la salud pública" (19). Trasllada la seva opinió al Capitá General Xavier de Castañós, i aquest accepta la designació a la vegada que exigeix que el cementiri provisional es situï de seguida en aquell lloc, mentre es tramita l'expedient de Cementiri Rural. Però el Dr. Marià Sanabre, Rector de Santa Maria, que hauria d'haver intervingut en la designació i que no ha estat consultat no veu clara la situació d'aquest cementiri.

Per això entra amb negociacions amb el Corregidor, Baró de la Barre, per a escollir un altre terreny. I arriben a un acord. El cementiri es construirà en una peça de terra situada en la part superior del Camí de Llavaneres o de les Cinc Sènies, prop de la Riera de Sant Simó, davant de la Capella de la Creu d'En Mascaró. El dia 29 d'octubre de 1816 el Rector Marià Sanabre, acompanyat de la Comunitat de Preveres de Santa Maria, beneeix el terreny (20). El 28 de novembre del 1816 ja està format segons comunica el Baró de la Barre a la Junta d'Obra de Santa Maria, a fi i efecte que aquesta pagui l'import dels treballs efectuats. L'ofici diu el següent: "*En cumplimiento con lo mandado con repetidas Reales Ordenes y lo dispuesto en su razón por el Exmo. Sr. Capitán General de este Ejército y Principado queda ya formado el nuevo cementerio en esta ciudad y debe satisfacerse el importe del terreno ocupado para él y demás gastos precisos, todo esto asciende hasta el día en la cantidad de 1351 libras, 8 sueldos; a saber 807 libras, 3 sueldos, 4 dineros a Antonia Ferrer y Font, vecina de Canet de Mar, por el valor de la pieza de tierra que sirve para dicho objeto, cepas y frutos de la misma, de tenida 1 quartera, 9 quartanes y 1 picotin de semilla de trigo; 324 libras, 3 sueldos, 4 dineros a Pedro Martí, vecino de esta ciudad, también por el valor de un pedazo de tierra de tenida 7 quartanes, 3 picotines, que sirve también para el mismo indicado objeto, según la tasación hecha por los peritos; 109 libras, 19 sueldos, 5 dineros a Desiderio Puig por sus derechos de inspeccionar y medir el terreno, jornales del mismo y demás hombres empleados para poner plano el terreno y demás operaciones que han sido necesarias; 100 libras, 10 sueldos, 5 dineros a Esteban Mar-*

genat por el valor de la madera del barrio, estacada, clavos, cruz, triángulo y jornales de carpintero empleados para ello, y las restantes 9 libras, 11 sueldos, 3 dineros a José Riera cerrajero por la cerraja, llave y demás de su oficio. Por lo que dirijo a Vs. el presente a fin de que con la más posible brevedad y de los caudales de la Obra de esta Iglesia Parroquial satisfagan las notadas cantidades y las demás que se ofrezcan en lo sucesivo para las obras necesarias en dicho cementerio". L'Obra li contesta que no té "*ningún caudal, antes bien... muchas deudas y atrasos por lo que tomó prestado por la formación de sepulturas que hizo fabricar en la Morboria. Por los citados motivos no puede ni le es posible satisfacer ningún gasto para la compra y demás del nuevo cementerio, como desearían*". El Baró de la Barre es dirigeix també als perceptors del delme del terme de Mataró, el Rector de Santa Maria entre ells, ja que, com diu la Reial Cèdula de 1787, cas que l'Obra no pugui pagar el cementiri l'han de pagar els delmers. Però com que el nou cementiri és només provisional, no queda clar qui ha de pagar i ningú no vol fer aportacions. L'any 1818 la qüestió no era resolta i no sabem pas com va acabar (21).

El primer enterrament en aquest cementiri, "*en lo nou cementiri de esta Parròquia*", fou el 23 de març del 1817. S'hi faran enterraments encara que pocs, fins l'any 1823.

Però el mateix any 1817 es produeix l'inici del Cementiri dels Caputxins, origen del cementiri actual. El 20 de maig el Pare Guardià del Convent, sol·licita a l'Ajuntament la construcció d'un cementiri a la part alta de l'hort del seu convent, el mateix lloc escollit l'any 1816 pel Corregidor Baró de la Barre i acceptat pel General Castañós, Capitá General de Catalunya. El 9 de juny presenta un nou memorial i l'Ajuntament de la Ciutat dóna el corresponent permís de fer-lo salvant els drets parroquials (22). La petició és elevada al Capitá General que la contesta favorablement. L'autorització diu textualment: "*Conformándome con lo informado... concedo permiso al P. Guardián y Comunidad de Capuchinos de esa Ciudad para construir un Cementerio, o Campo Santo, al extremo de su huerto, y terreno vulgarmente llamado el Macho, para enterrar en él los cadáveres de sus Religiosos y de todo Individuo de cualquier clase que sea, que tenga devoción de enterrarse allí, mediante que se circuya de paredes, y quede con ellas clausurado aquel terreno antes de sepultarse en él cadáver alguno, construyéndolas a una distancia proporcionada de los caños del agua de ese Común, para que no cause el menor daño; que no se impongan ni*

Vista del Convent dels Caputxins de Mataró. S'hi aprecia, a més de l'edifici, la finca, tancada amb parets. El Cementiri va construir-se a la seva part superior. A la part baixa s'hi observa el Convent de les Monges Caputxines i al costat esquerre els tres Molins del Comú de Mataró. Segons el plànol d'un projecte de port a Mataró (segle XVIII) existent al Museu Comarcal de Mataró.

perciban derechos algunos de enterramiento, ni otros, en perjuicio de los Parroquiales, y que la construcción del Cementerio se arregle a lo prevenido en la Real Cédula y Ordenes que rigen en la materia, practicándolo también de acuerdo con V.S. para evitar todo perjuicio al Común... Barcelona 18 de Junio de 1817 — *Xavier de Castaños*". (23). El 5 de gener de 1818 l'Ajuntament aproba el plànol del nou cementiri (24). L'11 de març s'hi fa el primer enterrament, és l'albat de "*Rafel Bell-lloch, de tres dies, fill d'Anton Bell-lloch y de Semproniana Griver*" (25).

El Cementiri dels Caputxins és acceptat ben ràpidament. Dels 249 enterraments fets l'any 1819, 208 corresponen ja a aquest cementiri i només 37 al cementiri de la Creu d'En Mascaró. Els dos restants són fets un a Sant Jaume de Traï i l'altre a l'església d'Argentona (26).

L'any 1820 la Junta d'Obra de Santa Maria pacta amb els Caputxins la compra del cementiri, que és ja aprovat per la Junta Superior de Sanitat

del Principat de Catalunya. Per l'esmentat pacte el Síndic del Convent, Francesc Spà, es reserva de cobrar els drets de construcció i ús dels nínxols per a invertir-los en favor del Convent —necessitava de moltes obres ja que havia quedat molt afectat per l'estada de les tropes franceses— mentre que serien per a l'Obra els drets de sepultura, tot interinament, fins i tant s'obtingués de la Santa Seu l'autorització de la venda, per a poder aplicar l'import de la mateixa a la reparació del Convent, autorització que s'obté el 13 de juny. A partir de l'autorització es pacta també el preu: Mil lliures, moneda catalana (27). Però de moment no es fa la venda ja que l'Obra no té mitjans.

Els anys 1820 i 1821 gairebé la totalitat dels enterraments són fets als Caputxins. Però el 23 de juny de 1822 l'Ajuntament Constitucional determina de fortificar el Convent i, per això, hi prohibeix d'enterrar. Durant uns dies s'utilitza La Morberia i després el cementiri de la Creu d'en Mascaró. A finals d'agost torna a utilitzar-se el cementiri dels Caputxins (28).

L'any 1822, en funció de les mesures desamortitzadores del Govern Constitucional, és suprimit el Convent dels Caputxins de Mataró. És abandonat pels frares pel gener del 1823. Per aquest motiu es produeix una mena d'invasió del Convent, i en la mateixa *"algunos malévolos (sacaron) de sus nichos algunos cadáveres en el cementerio"* (29). El fet en principi no va tenir cap més conseqüència. El convent és enderrocat tot seguit.

Però la nova invasió de tropes franceses provoca el retorn a l'absolutisme. A Mataró els francesos s'estableixen i fortifiquen per segona vegada el Convent dels Caputxins, i ocupen també el cementiri de la Morberia. Hi seran des del 2 de juny fins al 21 de juliol (30). Per tant durant aquest temps, no es podrà fer enterraments ni als Caputxins, ni a la Morberia. L'Ajuntament absolutista ordena que provisionalment s'enterrin els difunts a l'antic cementiri de la Creu d'En Mascaró. Però aquest es troba en molt mal estat i no és acceptat. El Rector de Santa Maria, Marià Sanabre, en base al fet que *"causa la mayor compasión el ver... que se practica dicho enterramiento en un lugar el más indecente, nombrado Las Gatosas, inmediato a la Riera de San Simón, expuestos los difuntos aquellos a la voracidad de las fieras nocturnas y a otros insultos..."* demana, i obté el 14 de juliol, permís de l'Ajuntament per a enterrar *"en las sepulturas, vulgo Tombes, que se hallan construidas dentro dicha Parroquial Iglesia y son de personas particulares, para que estas y las de su familia únicamente, puedan enterrarse en las mismas, pero no otras que no sean de la misma familia o casa particular, estando sus dueños privados absolutamente de prestarlas a otras personas..., como también serán privados los gremios y cofradías de enterrarse los individuos de ellos ni su familia en ellas, ... y para todas las demás... destina el enterramiento en el Cementerio antiguo que se halla pegado a las paredes exteriores de dicha Iglesia, cuyo enterramiento deberá practicarse con zanjias de seis palmos de profundidad, bajándose primeramente el terreno de la altura que ahora tiene, al menos cuatro palmos, recogiendo los despojos de los difuntos en el depósito, vulgo Ossera... y cuando el dicho Cementerio antiguo se halle lleno... se procederá subsidiariamente a enterrar los difuntos en la buerta nombrada de Picaire..."* (31). El Llibre d'Òbits d'aquest any no especifica cap enterrament a l'església o al cementiri parroquial. Per tant no sabem si van o no produir-se. De fet els francesos abandonen la població el 21 de juliol, vuit dies després, i de seguida torna a enterrar-se als Caputxins.

Immediatament després de la sortida dels francesos els Frares Caputxins prenen possessió

del seu convent derruït ja que l'anterior supressió del convent havia estat anulada pel Govern absolutista. De seguida es produeixen friccions amb la Junta d'Obra, que havia utilitzat amb plena propietat el Cementiri durant el temps de supressió del Convent. L'Ajuntament intervé i l'11 de desembre del 1823, a la Casa de la Ciutat, s'estableix un nou conveni, en el qual es deixen les coses en el mateix estat en què van pactar-se l'any 1820, i la Junta d'Obra s'obliga a la vegada a liquidar, quan més aviat millor, el valor del Cementiri, o sigui, mil lliures, per tal d'adquirir-ne la plena propietat (32).

La cosa no devia ser del tot clara ja que, amb data 11 de desembre del 1824, la Junta d'Obra acorda dirigir-se a l'Ajuntament urgent —una vegada més— la localització del nou cementiri de la ciutat. La petició, molt probablement, es feia per a poder obtenir una deixa testamentària de 1000 lliures —quantitat important, igual al preu pactat del Cementiri dels Caputxins— per a la construcció d'una Capella al Cementiri de Mataró, que figurava al testament del Coronel Marià Pou i Ramis, cap de la força armada mataronina que es dirigí a Montgat l'any 1808. Paral·lelament però, continuen les gestions per a la compra del Cementiri dels Caputxins.

És molt possible que l'esmentada deixa testamentària fos el condicionant perquè es tornés a parlar d'un possible nou Cementiri, darrera de l'ermita de Sant Simó, que aprofitaria l'ermita com a capella. Casualment el valor de tancar la peça de terra, aprofitant *"los despojos"* de la Morberia, segons el Mestre d'Obres Desideri Puig, era de mil lliures. Aquesta qüestió es planteja a partir del desembre del 1826 i durant tot l'any 1827. No tenim coneixement de com va acabar.

En tots aquests anys els enterraments mataronins es fan en la seva major part als Caputxins i també, cosa curiosa, a Mata.

Les coses resten en aquest estat fins l'any 1832. El 9 de febrer, a partir d'una petició i queixa del Pare Guardià dels Caputxins, el Capità General de Catalunya obliga a la Junta d'Obra de Santa Maria a complir els pactes i a comprar, per tant, el Cementiri dels Caputxins (33). En una reunió a la Casa de la Ciutat, feta el 17 de febrer, encara que l'Obra no té tots els diners, s'arriba al pacte definitiu; l'Obra pagarà la meitat de l'import, o sigui cinc-cents lliures en el moment de fer l'escriptura i les restants en tres fraccions iguals de 166 lliures, 13 sous i 4 diners, en tres anys successius. L'escriptura es signa el 28 de febrer del 1832 davant del notari Antoni Simon. En representació

dels Caputxins actua el Síndic del Convent. Sr. Francesc Spà. Per la Junta d'Obra de Santa Maria el Rector Marià Sanabre i els Obrers, Srs. Josep de Palau i Jofre, Regidor Degà, Vicenç Monner, Regidor jubilat, Joaquín Ma. Campllonch i Guarro, Francesc Ramon i Pau Martí i Arquer (34).

El 6 de març es fixa el valor dels nínxols, *"un nicho viejo limosna 7'50 pesetas, a cargo de la Obra mandarlo cubrir y poner el nombre. Los nichos perpetuos 16'50 pesetas cada uno"* A les sepultures ja cedides només s'hi podrà enterrar el titular i la seva família. La clau del cementiri es dipositarà a la Vicaria de Santa Maria, l'Obra, però, tindrà una altra clau (35).

A partir d'aquest moment, amb successives ampliacions fins als nostres dies, el Cementiri dels Caputxins serà l'únic Cementiri de Mataró.

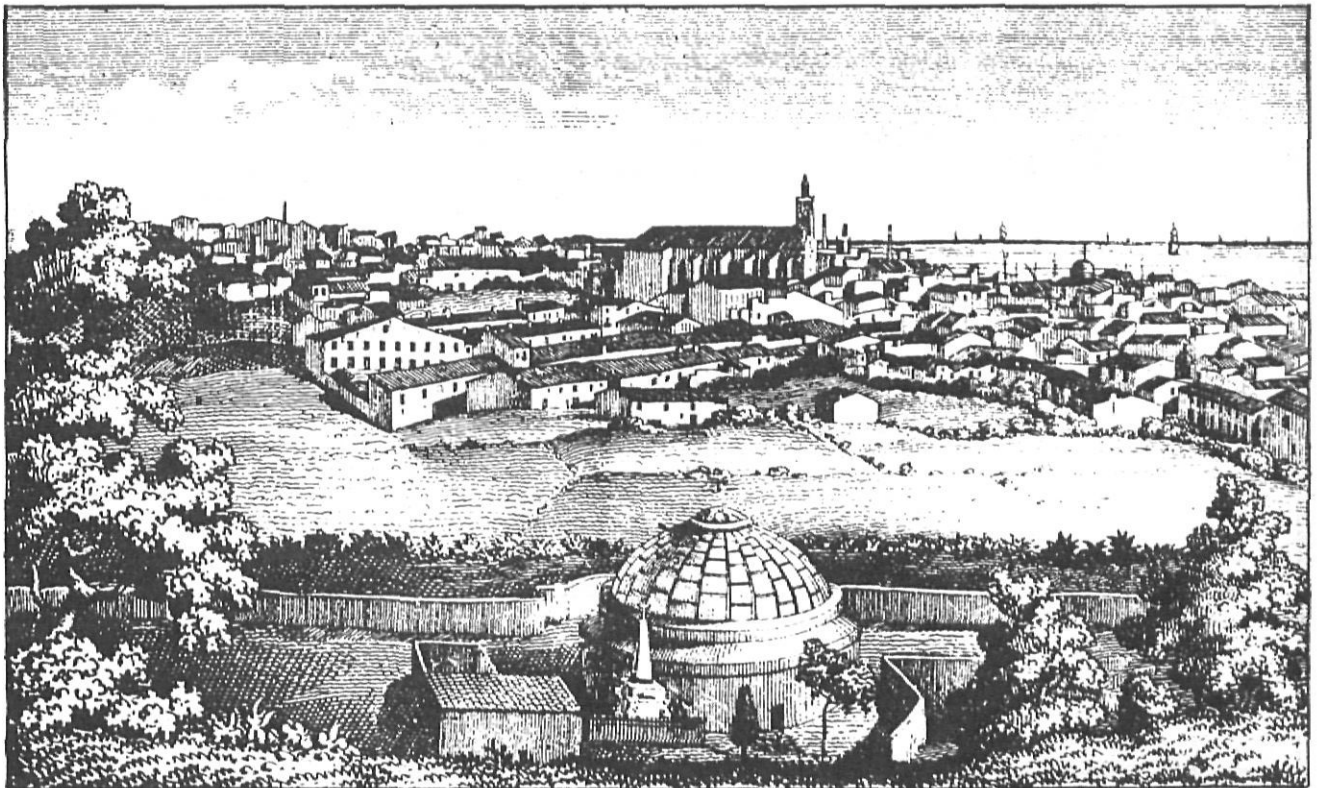
No es produeix cap fet nou fins l'any 1835. El 31 de juliol és incendiat el Convent dels Caputxins, abandonat pels frares des del dia 26. L'incendi el destrueix totalment (36). Suprimit novament aquest, la peça de terra i les restes de les edificacions són desamortitzats i convertits en Béns Nacionals.

La Junta d'Obra, pel gener del 1844 —devia conèixer que aviat es subhastaria— considera d'adquirir la finca de l'antic Convent, *"toda vez que*

con ella podría facilitarse la concurrencia al Cementerio ya porque su entrada no sería tan penosa como al presente, que no puede tenerse en otro punto que en el más elevado de él, ya porque también podría favorecerse con algún adorno que la convidase" (37) i a més perquè seria possible d'ampliar-lo quan convingués. Però com que no disposa de diners acorda demanar a l'Ajuntament que tramiti la cessió gratuïta de la finca, cosa que aquest accedeix a fer i fa. Però el Govern Polític de la Província no pot acceptar la petició, perquè ja han passat els terminis fixats per a aquesta mena de concessions (38).

Per l'abril del 1844 es publica que la subhasta de la finca dels Caputxins serà el 10 de maig. L'Obra creu que és necessari de comprar-la i més quan *"se tiene presentido que hay quien piensa adquirirla para establecer en ella una fábrica"*. En base a tot això acorda de participar en la subhasta i de parlar amb els Srs. Gaspar Cusachs i Anton Joseph de la manera de fer-ho (39).

El dia 7 de maig, cosa molt curiosa, la Junta d'Obra acorda publicar en tres periòdics de Barcelona —*"La Verdad"*, *"El Imparcial"* i *"Diario de Barcelona"*— la seva intenció d'adquirir la finca dels Caputxins, *"para que no se pueda alegar ignorancia"*. (40). El dia 10, Anton Joseph, actuant en nom propi, però a compte de la Junta d'Obra, s'adjudica la finca per dotze mil noranta

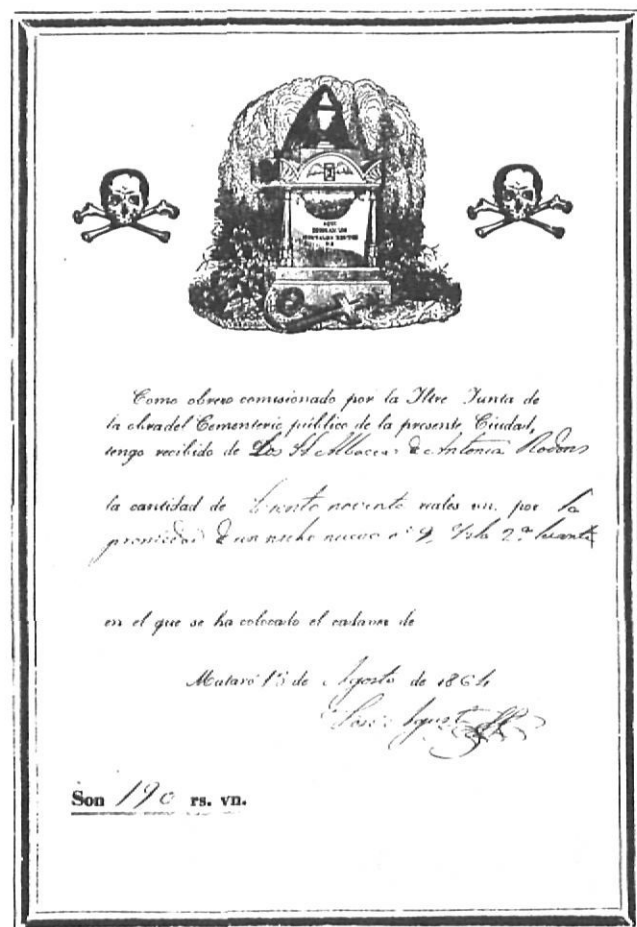

Vista de Mataró des del Cementiri. S'hi aprecia la cúpula de la Capella i diverses edificacions. Segons el Plànol Geomètric de la Ciutat de Mataró aixecat l'any 1852 pel Mestre d'Obres Ignasi Caballol.

rals "de vellón" pagant una cinquena part al comptat i quedant pendent la resta, a pagar en vuit terminis. De fet, el 19 de setembre, liquida la totalitat de l'import i el 23 de novembre s'escriu la finca a nom de la Junta d'Obra (41).

El 2 de desembre del 1844, l'Ajuntament de la Ciutat, obliga a enderrocar les parets que resten del Convent de Caputxins en perill de ruïna, segons acrediten els mestres d'obres Miquel Umbert i Antoni Roca. Quedaran totalment derruïdes l'any 1846 (42). A partir d'aquest any no restarà ja res de l'antic convent.

Immediatament la Junta d'Obra programa l'ampliació del Cementiri. No existeix però cap mena de documentació que ho acrediti. Un document sense data, encara que podem suposar que és del febrer del 1847, ens indica que s'està treballant "de continuo y haciéndose notables mejoras, bajo el plano levantado por el Arquitecto D. Miguel Garriga" (43). El 22 de juny del 1849 hi haurà la solemne benedicció, amb assistència d'una representació de l'Ajuntament (44). El 26 d'octubre del 1851 és beneïda la Capella, obra en principi de l'arquitecte Martí Sureda (45).

Títol de propietat d'un nínxol al Cementiri de Mataró. Any 1864. Museu Arxiu de Santa Maria.

Però pel juliol del 1852 sorgeixen problemes. L'Ajuntament de Mataró, a requeriment del Sr. Governador de la Província de Barcelona, es veu obligat a paraitzar les obres, ja que els plànols no són aprovats per l'Acadèmia Provincial de Belles Arts. Els plànols, tant els executats per Miquel Garriga com per Martí Sureda hauran de ser presentats per a la seva aprovació (46).

Probablement —la documentació és gairebé inexistente— la qüestió origina problemes entre els anteriors arquitectes i la Junta d'Obra i, per aquest motiu s'encarrega a un nou arquitecte, Antoni Rovira i Trias, que redacti el projecte total del conjunt (47). El 18 de març del 1853 s'aixeca la suspensió de les obres ja que els plànols —no sabem quins— han estat aprovats per la Real Academia de San Fernando (48). L'arquitecte Rovira i Trias intervé en els treballs del pòrtic i de les sepultures.

L'ampliació i progressiva construcció de nínxols, constant durant la segona meitat del segle XIX, continuarà durant l'actual segle i arribarà fins als nostres dies. Les dues finques originals s'incrementaran l'any 1908 per la compra d'una petita peça de terra al Camí dels Caputxins i l'any 1924 amb l'adquisició d'una vinya al cantó de llevant.

Només resta parlar del Cementiri Municipal que s'inicia el 1876 en terreny propi de la Junta d'Obra de Santa Maria, cedit a l'Ajuntament de la Ciutat, per a poder enterrar "decorosamente los cadáveres de los que mueran fuera del gremio de la Iglesia Católica" (49). Del primer enterrament en dona notícia un periòdic de l'època, "El Mataronés", data 25 de febrer del 1877, "hace pocos días tuvo lugar en el nuevo cementerio, construido para la inhumación de los que mueran fuera del gremio de la Iglesia Católica, el entierro de una mujer que pertenecía al parecer, a la escuela espiritista, siendo este el primer cadáver que se ha sepultado en el indicado recinto".

DESCRIPCIÓ DELS DIFERENTS CEMENTIRIS

ELS FOSSARS DE SANTA MARIA.

El primer i més primitiu dels fossars era situat al davant de la façana de l'església i a la part del migdia de la mateixa; ocupava, més o menys, una part de l'actual plaça de Santa Maria i tota la Capella del Sagrament. En contraposició al "Fossar

Xic", s'anomenava el "Fossar Gran" i va dir-se també "*lo cementiri vell*" quan a partir del 1685 s'inicià el cementiri nou a la part posterior de l'església (50).

Des del Fossar Gran podia accedir-se a l'església per un passadís o camí que conduïa a una porta lateral de la mateixa, situada en la paret de l'altar de la Mercè, porta que va ser cegada en fer-se les obres de l'església actual. Aquest indret s'anomenava "*lo Fossar dels Forasters*". Coneixem l'existència d'aquest fossar a partir d'un acord de l'Ajuntament del 20 de febrer del 1801. Aleshores, ja feia molts anys que no era utilitzat (51).

El tercer dels fossars parroquials seria el "Fossar Xic", situat a l'actual plaça del mateix nom.

L'any 1685 el Consell de la Universitat de la Vila de Mataró "*per quant de molts mesos a esta part hi ha en la present vila y son terme, entre los habitants grans malalties y morts resultants de aquelles, així y de tal manera que en lo cementiri comú, de temps immemorial de la Iglesia Parrochial de la present vila, no és bastant per enterrar-s'hi ja més morts y volent perseverar en enterrar-n'hi més seria molt danyós als habitants de dita vila y, tal vegada ocasionar les malalties més grans y contagioses per lo mal olor donant los molts morts enterrats en dit cementiri*" acorda la compra d'un tros de terra propietat de la família Picaire, al darrera de l'església de Santa Maria (52). Serà el darrer dels fossars parroquials. Avui és l'hort del Campaner.

Com ja s'ha indicat, el 30 d'abril del 1810 deixa d'enterrar-se definitivament als fossars parroquials. També s'ha dit que podria ser que s'hi fes algun enterrament circumstancial pel juliol del 1823.

No es pot parlar dels fossars parroquials sense fer esment del dret de sagrera o de terreny sagrat, concretat sobre les esglésies consagrades, els cementiris annexes i l'espai comprès en les trenta passes del seu entorn. Les persones refugiades en les sagreres gaudien d'immunitat, per la protecció eclesiàstica que determinava l'excomunió d'aquells qui les violaven. Al segle XVIII, les sagreres es concreten pràcticament als cementiris parroquials. Tenim notícia de diversos refugiats als fossars de Santa Maria durant aquest segle, que fins i tot originen problemes, com el produït pel setembre del 1798 "*per la violent y notable efusió de sanch feta en dit cementiri de esta Parròquia a Joan Carrero, Refugiat en lo Assilo de esta Parroquial Iglesia*". El cementiri va ser "reconciliat" després pel Rector Francesc de Verneda. (53).

LES TOMBES DE SANTA MARIA.

Dins l'església de Santa Maria existien gran quantitat de tombes particulars i gremials. D'entre elles hi destacava la Cripta dels Dolors, l'única que es conserva en l'actualitat en el seu estat original. De les gremials tenim constància de la dels fusters, a l'altar de Sant Joan, de la dels ferrers, a l'altar de Sant Eloi, de la dels mestres de cases, etc. ... Pot afirmar-se que cada gremi o confraria tenia la seva pròpia sepultura. L'Obra de l'església en posseïa també una per a poder enterrar a qui no en tenia de pròpia.

La notícia més antiga d'una sepultura particular a Santa Maria és del 1595, correspon a la construïda per Maria Capella, Vídua d'Antoni Portell, a la capella dels Sants Abdó i Senén (pas de l'actual Sagrament). Del 1596 és la de la família Palau a l'aleshores Capella del Roser (avui de les Santes), que encara es conserva. Del segle XVII hi ha constància de les tombes de les famílies Marfà, Gassià, Picaire, Tarascó i Portell (54). També de la família de Mn. Jaume Sala, fundador de l'Hospital (55). Es conserva també l'estela de la família Manyach, datada el 1613. A l'actual Capella de les Santes —primer Capella del Roser i després Sagrament— a més a més de la sepultura de la família Palau ja esmentada, es conserven també els vasos de Llorenç Deviu i Lentisclà i Jeroni Serra Arnau, entre d'altres (56). No hem trobat dades del segle XVIII. A l'entrada de la Capella dels Dolors existeix també un altre vas de Llorenç Deviu.

L'actual enllosat de l'església fet l'any 1884 va representar la supressió de totes les esteles corresponents a les antigues tombes, que van ser arracades en fer aquest nou paviment. Les sepultures van ser cegades amb volta de dos gruixos (57).

L'enterrament a les tombes de Santa Maria es prohibeix, igual que als fossars, l'any 1810.

LES TOMBES DE LES ALTRES ESGLÉSIES DE MATARÓ.

Només tenim dades de les sepultures de l'església de Sant Josep. La construcció de sepultures és ben documentada al *Llibre de la Fundació del Convent*.

En l'actual paviment de l'església resten encara les esteles de la família Mateu, datada el 1634, i de la família Llauder, datada el 1680.

Deixà d'enterrar-s'hi també l'any 1810.

ELS FOSSARS DE MATA.

Sabem l'existència del fossar de Sant Martí de Mata pel *Directori de la Yglesia de Mata, compost per lo Reverent Mariano del Sol Pbre. Vicari de Mataró, any 1857*. En fer la relació de l'ermita concreta que "en la part de fora hi ha un pati, que dibuen era lo fossar antich" (58). No tenim notícia de cap enterrament, ni de quan deixà d'enterrar-s'hi.

L'actual cementiri de Sant Miquel de Mata va ser beneït el 4 de juliol de 1806. No tenim dades anteriors, només referències d'enterraments fets en el seu recinte. Posteriorment, el 9 d'abril del 1814 "avisats anteriorment los Pagesos de Mata, s'examina el lloc (d'enterrament) que perteneix a cada casa, lo que fou practicat per lo Arquitecto Francisco Planas, al efecte cridat. Se determinà, desde luego, que del lloc sobrant se'n reservès una porció per fer una sepultura a favor de la Obra y que lo Sr. Obrer tenia facultat per donar permís a qualsevol que demani fer sepultura en tot lo demás lloch sobrant" (59). Amb aquest fet l'Obra de Mata re-

coneixia el dret de tenir sepultura a les antigues famílies de pagesos de la parròquia. Eren aleshores les famílies Riera, Simon, Dangla, Clausell o Monjo, Catà, Alsina o Xerrac, Llibre, Isart, Janer, Pera, Pou, Volart, Gual, Tria, Parés, Flaquer i Cuyàs.

El ja esmentat *Directori de la Yglesia de Mata*, l'any 1857, fa la següent descripció del cementiri: "està contiguo a la Iglesia de Sant Miquel i Sant Martí. Hi ha una tomba molt gran en la qual se hi permet enterrar a qualsevol que pague lo dret de 4 pessetas a la Obra y 1 pesseta al Monjo per lo treball de enterrar. Lo restant terreno, a excepció de una porció molt petita, està dividit y distribuit per totas las casas de Mata. Si ab lo temps algun vebí de Mata no tingués terreno en el Cementiri, se li donaria sepultura gratis en la tomba del comú".

Durant la segona meitat del segle XIX —ho indiquen les làpides existents— es construeixen nínxols en aquest cementiri, que precisament han estat completats molt recentment l'any 1979. Posteriorment a finals de segle, s'hi construeixen diverses noves sepultures i algun petit panteó.

Los llocs o puenos asignados en lo cementiri de S. Miquel de Mata per cada una de las casas, son los siguientes ab la seguen forma.

Riera	Simon	Dangla	Clausell & Monjo	Catà	Alsina & Xerrac			
Llibre	Isart	Janer	Pera	Pou	Volart			
Gual	Tria	Parés	Flaquer	Cuyàs				

9 abril 1814

Relació del terreny assignat a cada una de les cases de Mata, el dia 9 d'abril del 1814. Manuscrit de l'època. Museu Arxiu de Santa Maria.

LA MORBERIA.

Iniciat a partir del 1652 al Mas Pongem, era situat en el lloc que avui ocupen els edificis del carrer de "Los Alamos" i el mateix carrer, des de l'actual Ronda d'Alfonso X el Sabio fins aproximadament la meitat del carrer, havent-se trobat moltes restes en fer les noves construccions.

La Universitat de la Vila de Mataró —l'Ajuntament— adquirí el Mas Pongem l'any 1656 per compra a les Monges Tereses, les seves propietàries, per deïxa de la família Pongem, fundadora del convent. La compra incloïa el cementiri (60). Posteriorment és gestionat per la Junta d'Obra de Santa Maria que, al segle XIX, es considera propietària del mateix. Després, però, és reincorporat al patrimoni municipal.

El 29 d'abril del 1682 el Consell de la Universitat de la Vila de Mataró acorda pagar els fonaments d'una capella a la Morberia. Es construeixen els fonaments, però no la capella (61).

A part de l'enterrament dels empestats dels anys 1652 i 1653, els *Llibres d'Òbits* de Santa Maria donen referència d'un enterrament fet l'any 1803 —serveix com a constància de què d'una manera o d'una altra no era abandonat, sinó que s'utilitzava— i de l'enterrament fet l'any 1808 de vint-i-cinc dels vint-i-sis morts el dia de Corpus per l'entrada dels francesos. Aquest darrer fet podria denotar potser, que només s'utilitzava en casos excepcionals.

S'utilitza parcialment l'any 1809 i l'any 1810 de manera continuada, a partir del 30 d'abril, data en què es prohibeix d'enterrar a les esglésies i als fossars de la Ciutat. Igualment tot l'any 1811 i el 1812, fins al 26 de febrer, en què s'inaugura i beneïx el nou cementiri "tras l'ermita de Sant Simó".

Com ja s'ha manifestat, l'Obra de Santa Maria hi construeix sepultures i, a partir del 31 de juliol del mateix any 1812, s'hi torna a enterrar. El primer enterrament en les noves sepultures és del 25 d'agost. Però les sepultures no queden enllestides fins al primer de setembre. L'any 1814 s'amplia el seu recinte comprant l'espai necessari a la finca veïna (62).

Es fan també a la Morberia gairebé tots els enterraments de Mataró des del 31 de juliol del 1812, fins al 23 de març del 1817, en què co-

mencen els enterraments en el cementiri de la Creu d'En Mascaró. A partir d'aquest moment no hi ha notícia de cap més enterrament fins l'any 1822, als mesos de juliol i agost. Després restarà sense utilització.

L'any 1841 és inclòs en una relació de finques propietat de l'Obra de Santa Maria, on s'hi manifesta que "*su conservación se considera de absoluta necesidad, porque hallándose situado el que actualmente sirve —el dels Caputxins— en un punto militar, en el desgraciado caso de ser ocupado por enemigos, la Ciudad no tendría donde colocar a los fieles difuntos*" (63).

L'any 1854, el Sr. Gaspar de Borràs, propietari de la peça de terra veïna, reclama que se li torni el terreny que l'any 1814 va cedir per al cementiri i que li havia de revertir "*caso que no sirviera para integrar el Cementerio de esta Ciudad*". L'Obra accedeix a la petició; el cementiri era ja abandonat. L'any 1858 el Sr. Pere Piqué té llogat el terreny. L'any 1872 és arrendat de nou (64).

Sembla ser que l'any 1883 l'Ajuntament incorpora la finca del Cementiri de la Morberia al patrimoni municipal (65). Posteriorment va ser venuda i incorporada a la finca veïna dita també La Morberia.

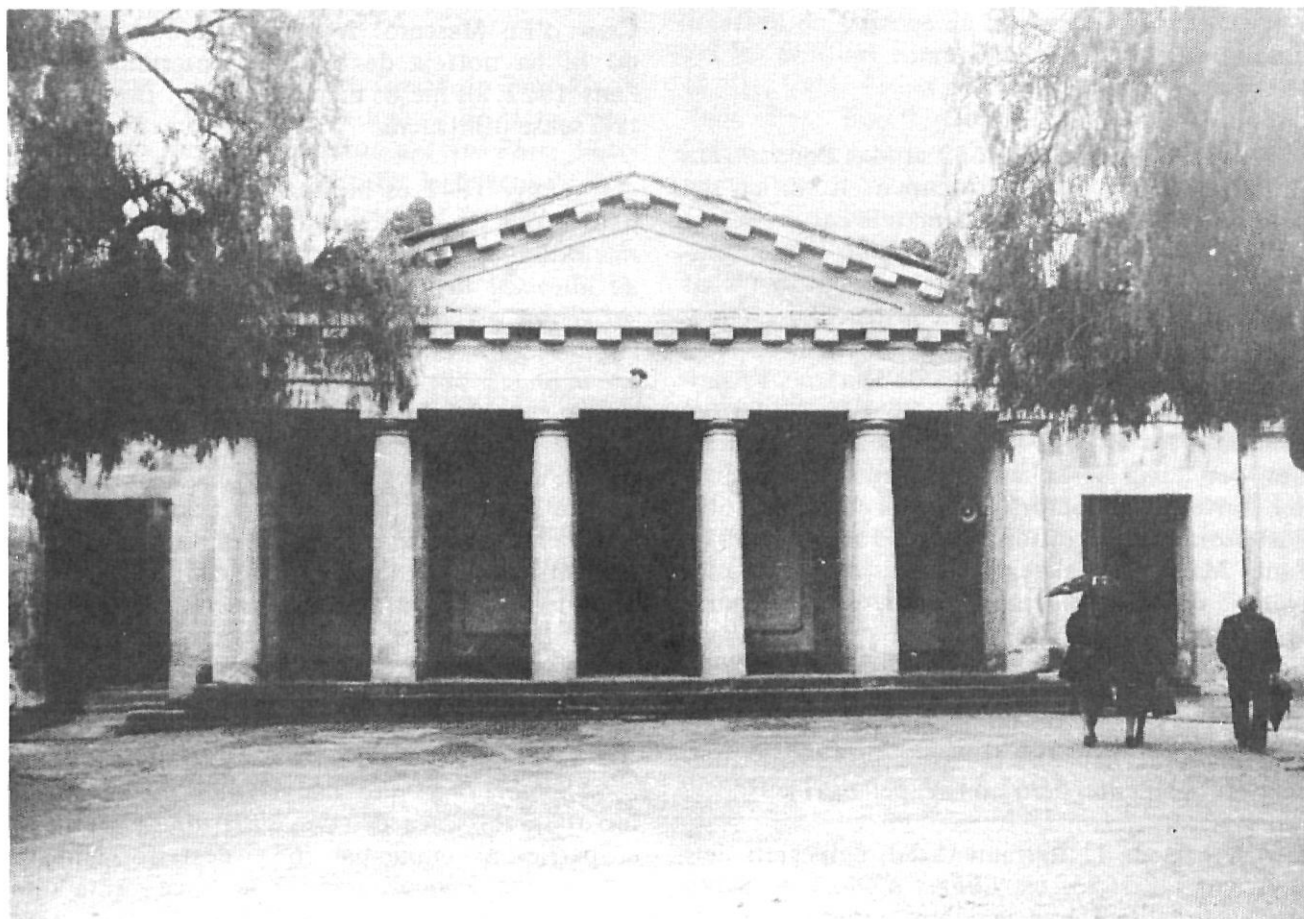
A finals del segle XIX existien encara les sepultures i els fonaments de la capella (66). Els primers anys seixantes de l'actual segle podien apreciar-se encara restes de les sepultures. Però la urbanització de la finca de la Morberia va comportar la desaparició d'aquestes restes.

CEMENTIRI TRAS L'ERMITA DE SANT SIMÓ.

En sabem ben poques coses. S'utilitza només des del 28 de febrer fins al 31 de juliol del 1812. El perímetre era assenyalat només amb quatre pals, tal i com consta en la relació de la benedicció transcrita en la primera part d'aquest treball.

CEMENTIRI DE LA CREU D'EN MASCARÓ.

No s'ha pogut localitzar tampoc la situació exacta d'aquest cementiri. Sabem que era davant de la Capella de la Creu d'En Mascaró, en una peça de terra situada en la part superior del camí de Llavaneres, prop de la Riera de Sant Simó.

Pòrtic de la Capella del Cementiri de Mataró.
Fotografia Miquel Sala, Equip Museu Arxiu de Santa Maria.

Era limitat per una estacada i posseïa barri d'entrada de fusta. Va ser beneït el 26 d'octubre del 1816 i el primer enterrament va ser el 23 de març del 1817. Com ja s'ha manifestat s'hi feren enterraments, pocs, fins l'any 1823.

Anomenat també "Les Gatoses" tenia molt poques condicions, si considerem l'opinió del Rector de Santa Maria, Marià Sanabre, transcrita en la primera part del treball.

CEMENTIRI DELS CAPUTXINS.

Creat l'any 1817 pels frares Caputxins a la part alta de la peça de terra pròpia del Convent. Va ser l'inici del cementiri avui existent. Comprèn només La Plana superior del mateix.

Va fer-se d'acord amb projecte acceptat per l'Ajuntament de Mataró, projecte que encara es conserva a l'Arxiu Municipal.

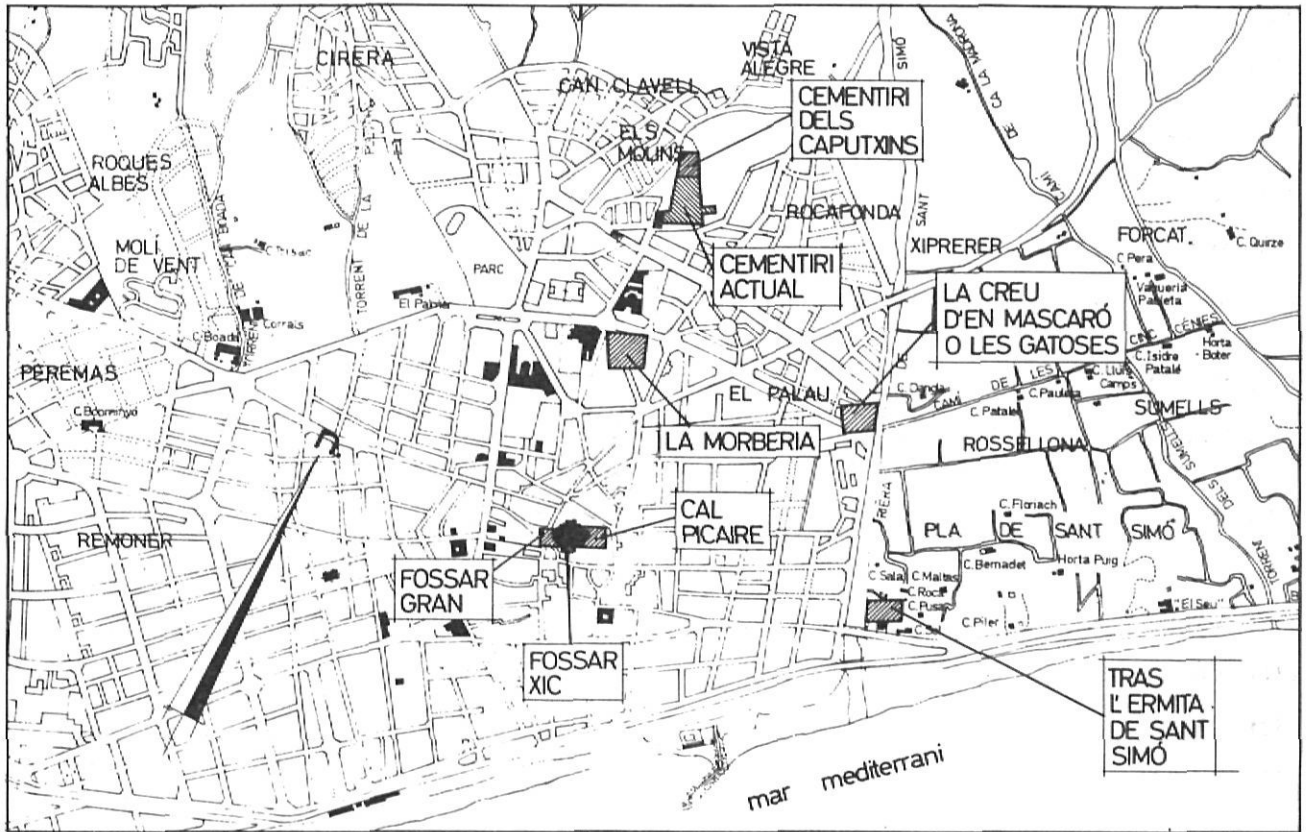
L'entrada era per la part nord del mateix, en zona ocupada avui pel Cementiri Municipal. S'hi

accedia per un camí que s'iniciava en el Camí de Valldeix, actualment Camí dels Caputxins.

De forma rectangular era circumdat de parets excepte en la part sud, paret que també va construir-se posteriorment. L'escriptura de compra descriu la peça de terra de la següent manera: "*Porción de terreno conteniendo esta de ancho de levante a poniente por la parte de cierzo treinta y tres canas y cuatro palmos (52'09 m.) y por la de mediodía treinta y seis canas dos palmos (56'37 m.) y de largo de mediodía a norte por la parte de levante treinta y cinco canas cuatro palmos (55'21 m.) y por la de poniente treinta y seis canas (55'98 m.) comprendiéndose en todas estas medidas el grueso de las paredes*" (67).

L'evolució posterior d'aquest cementiri queda ben reflectida en la primera part del treball. No farem per tant la descripció del cementiri actual (68).

Manuel Salicrú i Puig.

Plànol de la situació a Mataró dels diferents Cementiris.

NOTES

- (1) Voldria agrair, primer de tot, la col·laboració de la Sra. Cristina Ferrés, arxivera municipal, i la del Sr. Joaquim Llovet. Les dades que m'han proporcionat han estat essencials per a aclarir alguns punts del present article.
- (2) Museu Arxiu de Santa Maria (M.A.S.M.)
Llibres d'Òbits 1716, 1718 i 1719.
- (3) M.A.S.M. *Llibres de Funerària*. Anys 1602-1604
- (4) M.A.S.M. *Llibres de Funerària*. Llibres d'Òbits
- (5) M.A.S.M. *Llibres de Funerària*. Anys 1602-1604
- (6) Arxiu Municipal de Mataró (.A.M.M.).
Acords 6 febrer 1685
- (7) M.A.S.M. *Llibres de Funerària*. 1652 i 1653
- (8) M.A.S.M. *Llibres d'Òbits*. Anys 1803 i 1804
- (9) M.A.S.M. *Llibre de Resolucions de l'Obra*.
Acta 421, 22 febrer 1872
- (10) M.A.S.M. Documentació Cementiris.
- (11) M.A.S.M. Documentació Cementiris.
- (12) M.A.S.M. Documentació Cementiris.
- (13) M.A.S.M. *Llibre de Notes en que és bé posar lo que ocorre per la pràctica de lo venidor*.
Foli 54.
- (14) M.A.S.M. *Llibres d'Òbits*. Any 1808
- (15) M.A.S.M. Documentació Cementiris.
Document data 14 octubre 1811.
- (16) M.A.S.M. Documentació Cementiris.
Document data 14 octubre 1811
- (17) M.A.S.M. Documentació Cementiris.
Document data 31 juliol 1812
- (18) M.A.S.M. Documentació Cementiris.
Document data 9 agost 1812
- (19) M.A.S.M. Documentació Cementiris.
Document data 20 abril 1812
- (20) M.A.S.M. *Llibre de Notes*. Foli 57.
- (21) M.A.S.M. Documentació Cementiris.
Documents data 2 gener 1817
20 febrer 1817
5 febrer 1818
10 març 1818
22 abril 1818
5 maig 1818
26 maig 1818
8 juny 1818
5 setembre 1818

- (22) A.M.M. Acords, 9 juny 1817
- (23) M.A.S.M. *Llibre de Resolucions de l'Obra.* Acta 200, 29 abril 1818.
- (24) A.M.M. Acords, 5 gener 1818
- (25) M.A.S.M. *Llibres d'Òbits.* Any 1818
- (26) M.A.S.M. *Llibres d'Òbits.* Any 1819
- (27) M.A.S.M. Documentació Cementiris. Escriptura 28 febrer 1832
- (28) M.A.S.M. *Llibres d'Òbits.* Any 1822
- (29) M.A.S.M. *Llibre de Resolucions de l'Obra.* Acta 229, 6 gener 1823
- (30) M.A.S.M. *Llibre de Resolucions de l'Obra.* Acta 231, 20 juny 1823 i Acta 232, 22 juliol 1823.
- A.M.M. Acords, 2 juny 1823
- (31) A.M.M. Acords, 12 juliol 1823
- (32) A.M.M. Acords, 11 desembre 1823
- (33) M.A.S.M. *Llibre de Resolucions de l'Obra.* Actes 311, 10 febrer 1832 i 312, 18 febrer 1832.
- (34) A.M.M. Acords, 17 febrer 1832
- M.A.S.M. Documentació Cementiris. Escriptura 28 febrer 1832.
- (35) M.A.S.M. *Llibre de Resolucions de l'Obra.* Acta 315, 6 març 1832.
- (36) J.Montalt *El convent de Pares Caputxins. La crema i destrucció de l'any 1835.* "Pensament Marià" núm. 1797. (24. juliol. 1935) pàgs. 10-15.
- (37) M.A.S.M. *Llibre de Resolucions de l'Obra.* Acta 357, 7 gener 1844
- (38) M.A.S.M. *Llibre de Resolucions de l'Obra.* Actes 357, 7 gener 1844 i 358 de 29 gener 1844.
- A.M.M. Acords, 2 març 1844
- (39) M.A.S.M. *Llibre de Resolucions de l'Obra.* Acta 359, 12 abril 1844
- (40) M.A.S.M. *Llibre de Resolucions de l'Obra.* Acta 360, 7 maig 1844
- (41) M.A.S.M. Documentació Cementiris. Escriptura 10 maig 1844, document 19 setembre 1844, i escriptura 23 de novembre 1844.
- (42) M.A.S.M. *Llibre de Resolucions de l'Obra.* Acta 367, 3 desembre 1844 i acta 370, 15 març 1846

Pòrtic d'entrada al recinte del Cementiri de Mataró.
Fotografia Miquel Sala, Equip Museu Arxiu de Santa Maria.

- (43) M.A.S.M. Documentació Cementiris. Document data febrer 1847. L'arquitecte Miquel Garriga i Roca (1804-1888), fill d'Alella, va ser durant un temps Arquitecte Municipal de Mataró. La Ciutat, a més dels seus treballs al Cementiri, conserva altres edificis projectats per ell, entre els que hi destaca La Peixateria, un dels més interessants de la Ciutat. Va dirigir també la reforma de la Casa de la Ciutat i la nova façana, tot molt degradat en l'actualitat. També l'ampliació del Col·legi de Santa Anna, obra derruïda el 1966. A Barcelona projectà el Gran Teatre del Liceu. Va ser autor d'un dels projectes de l'eixample barceloní que no es realitzà.
- (44) A.M.M. Acords, 22 juny 1849
- (45) M.A.S.M. Documentació Cementiris. Document 25 juliol 1852

Luís Ferrer i Clariana. *Op. cit.* Volum II, pàg. 265

Martí Sureda i Deulovol (1822-1890) fill de l'Escala, Arquitecte municipal de Girona i autor

- del projecte de primer eixampla de la Ciutat. Treballà pel Bisbat de Girona i projectà diverses obres a la Ciutat i els seus entorns (Gran Enciclopèdia Catalana). A Mataró, en principi, només és documentada la seva intervenció en les obres del cementiri, sense poder concretar quina part de l'obra és seva, probablement només la capella.
- (46) M.A.S.M. Documentació Cementiris. Document 25 juliol 1852
- (47) M.A.S.M. *Llibre de Resolucions de l'Obra*. Acta 386, 19 desembre 1852. Documentació Cementiris. Documents data 1853 i 22 març 1853.
- Antoni Rovira i Trias (Barcelona 1816-1889). Arquitecte Municipal de Barcelona del 1867 al 1869 i a partir del 1870. Guanyador del Concurs per a l'eixampla de la Ciutat (1859) però el seu projecte no s'executà. Autor d'importants projectes a Barcelona com el Campanar de Gràcia, els mercats de Sant Antoni, de Sants i de la Barceloneta (Gran Enciclopèdia Catalana). A Mataró només podem documentar la seva intervenció en les obres del Cementiri sense poder precisar quins foren els seus treballs concrets.
- (48) M.A.S.M. Documentació Cementiris. Document 18 març 1853
- (49) A.M.M. Acords, 16 setembre 1876
- (50) A.M.M. Acords, 11 febrer 1685
- (51) A.M.M. Acords, 20 febrer 1801
- (52) A.M.M. Acords, 6 febrer 1685
- (53) M.A.S.M. *Llibre de Notes*. Foli 12
- (54) Lluís Ferrer i Clariana. *Op. cit.* Volum I pàg.107 i 108
- (55) "FULLS del Museu Arxiu de Santa Maria", núm. 3 (desembre 1978) *Testament de Mn. Jaume Sala, prevere de Mataró*.
- (56) Lluís Ferrer i Clariana. *Op. cit.* Volum I pàg. 108
- (57) Lluís Ferrer i Clariana. *Op. cit.* Volum II pàg. 188
- (58) "FULLS del Museu Arxiu de Santa Maria", núm. 7 (abril 1980).
- (59) M.A.S.M. *Llibre Antic de l'Obra de Sant Martí i Sant Miquel de Mata*. Foli 101
- (60) A.M.M. Acte de la Morberia 1656
- (61) A.M.M. Acords, 29 abril 1682
- (62) M.A.S.M. *Llibre de Resolucions de l'Obra*. Acta 394, 25 juny 1854.
- (63) M.A.S.M. *Llibre de Resolucions de l'Obra*. Acta 350, 29 octubre 1841.
- (64) M.A.S.M. *Llibre de Resolucions de l'Obra*. Acta 394, 24 juny 1854, Acta 403, 26 febrer 1858 i Acta 425, 23 març 1872.
- (65) A.M.M. Acords, 4 desembre 1883
- (66) August Ribas. *Cementerios de Mataró*. "Diario de Mataró y la Comarca" (2 novembre 1896)
- (67) M.A.S.M. Documentació Cementiris. Escriptura 28 febrer 1832.
- (68) Per a l'obtenció de dades sobre el cementiri actual pot consultar-se a la "Monografía del Cementerio Católico y del Cementerio Municipal de Mataró, con un resumen de sus antiguos cementerios" de Miquel Vila i Palomar, existent a l'Arxiu Municipal de Mataró.